

HUMANISTISCH VERBOND

Voorlopige abonnementsprijs per jaar f 3.— voor niet-leden - Administratie Weerdsingel O.Z. 80 Utrecht - Redactie Adr. v. Ostadelaan 147. Utrecht
Rubrieken: Maatschappelijk werk: P. C. Faber - Opvoeding: M. G. Warffemius - Huislijk leven: D. Heroma-Meilink - Natuur: H. van Laar

DE RIJKDOM VAN DE HUMANIST

Wat het kompas is voor de zeeman, te midden van het geweld van water en wind, dat is voor de moderne mens, te midden der verwarrende moeilijkheden van het leven, de innerlijke zekerheid.

De innerlijke zekerheid van de humanist is de diep in hem vastgewortelde overtuiging, dat in en met de mens de mogelijkheid is gegeven van al het goede, al het ware en al het schone. De humanistische waarheid is, dat de mens zelf de vermogens bezit om zijn leven te maken en dat, voor zover hij daarbij aan beperkingen is gebonden, deze al minder van de natuur afkomstig zijn en al meer van de mensen. In het besef van deze waarheid aanvaardt hij zijn leven op aarde als het werkstuk, waaraan hij naar zijn beste krachten vorm moet geven. Die waarheid bepaalt zijn maatschappelijke kijk, zijn politiek, zijn houding tegenover zich zelf, zijn medemens en de samenleving.

De humanist houdt zich daarbij verre van verheerlijking en van verwerping van de mens. De mens is geen god en hij is geen beest, hij is engel noch duivel. Hij behoeft niet verlost te worden uit een zondige staat, die bij zijn mensdom zou behoren, noch is hij de louter vlekkeloze en zalige. Hij verlangt niet het aardse leven in te ruilen voor een heerlijker bestaan daarbuiten en toch is hij ook niet in knusse benepenheid met dat leven gezapig tevreden. Niet de mens zoals hij reilt en zeilt is voor hem de maat aller dingen, maar zijn vermogen goed en kwaad, waarheid en leugen, mooi en lelijk, te onderscheiden en het goede, ware en mooie als nastrevenswaardig te beschouwen. Door in het menselijke leven zelf het hoogste als mogelijkheid en werkelijkheid te vinden, is voor de humanist het kostbaarste bezit een zaak, die steeds opnieuw veroverd moet worden, die bij tijden grote risico's loopt en er hachelijk voorstaat. Maar wie, die een diepe overtuiging belijdt, heeft nooit ervaren dat hij haar slechts bezit ten koste van veel strijd en teleurstelling en leed? Met de humanistische waarheid is het niet anders. De mensen stellen altijd opnieuw te leur, wij stellen ons zelf te leur, wij zijn zo dikwijls minder dan het beeld dat wij van de mens in ons dragen. Maar ook: de fijnste zedelijkheid, die de historie en onze eigen tijd ons tonen, is uit de mens. Zijn grootheid van geest, die naar de verste en hoogste dingen grijpt, openbaart zonder ophouden waartoe de mens in staat is. En de schoonheid die hij schiept en schept, bevestigt ook zij niet altijd opnieuw welk een bron van scheppend leven aanwezig is in hem? De mens als zedelijk, geestelijk en schoonheid voortbrengend wezen rechtvaardigt ten allen tijde ons humanisme. Vandaar dat het eerste punt uit de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond luidt: „Onder humanisme wordt verstaan de levens- en wereldbeschouwing, die zich, zonder uit te gaan van het bestaan van een persoonlijke godheid,

baseert op de eerbied voor de mens als bijzonder deel van het kosmisch geheel, als drager van een niet aan persoonlijke willekeur onderworpen normgevoel en als schepper van geestelijke waarden.”

Uit deze waarheid vloeien de zelfstandigheid, het zelfvertrouwen en de verantwoordelijkheid voort, die onze tijd van node heeft. Wie eenmaal overtuigd is, dat in de mens het diepste en het hoogste van het leven gelegen is, waagt het meer dan ooit met zich zelf en met de ander. Hij is altijd wéér bereid het met de mensen te proberen, met hen een zedelijke, redelijke samenleving te vormen. En wie eenmaal weet, welke risico's men met de mens loopt en wat een hachelijke zaak het is met hem, hij zal sterker dan ooit zijn verantwoordelijkheid voelen tegenover zich zelf en de ander en de maatschappij.

Heden staan wij bewuster dan ooit voor de mogelijkheden van ondergang en van nieuwe bloei. Voor ons is het humanisme de enige waarborg dat de tweede van die beide mogelijkheden werkelijkheid kan worden. Tussen ondergang en herrijzenis: zie daar onze menselijke situatie met Pasen 1946. Het is heden de rijkdom van de humanist, dat hij mens en wereld de eigen kracht toekent zich altijd opnieuw te verheffen tot een waarachtige en schone werkelijkheid.

B. C.

Rondom het Humanistisch Verbond

- Het humanistisch verbond is een verbond van humanisten. Het is dus geen verbond van socialisten of van leden van de partij van de vrijheid; ook niet van arbeiders of van intellectuelen of van bankiers. Wel van al deze mensen als zij humanist zijn.
- Het verbond vraagt een behoorlijke jaarlijkse bijdrage. Want, het is een gezinsbijdrage. Uw gezin krijgt verder de krant gratis. En er is veel te doen om 't verbond sterk te maken. En, de hoofdzaak, het verbond is niet een vereniging zoals er honderden zijn, maar uw geestelijk tehuis!
- Het Aprilnummer van De Nieuwe Stem bevat een uitvoerig artikel van de voorzitter van het verbond, Prof. mr. H. R. Hoetink, over het humanisme.
- De uitgifte van brochures, radiotoespraken en boeken over de grondslagen van het humanisme is in voorbereiding.
- Manifestaties vonden plaats in A'dam, Utrecht, Den Haag, Gouda, Rotterdam, Arnhem, Hengelo. Er volgen er meer!
- Luistert elke Zondagmorgen naar Hilversum I, 9.45—10 u.
- Wij weigeren elk ander etiket dan „humanistisch”. De beweringen dat het verbond gekant is tegen de bijbel op de openbare school en fusie nastreeft met de Dageraad zijn uit de lucht gegrepen.

Humanisme en christendom, zegt men terecht, zijn de twee grondslagen van het geestelijk leven in Nederland. En wanneer men dat zo zegt, roept het woord humanisme meestal een vage voorstelling op van het geestelijk hebben en houden van allen, die de christelijke godsdienst niet zijn toegedaan. Laten we daarom eens nagaan wat ons als humanisten verbindt.

Het woord humanist op zich zelf wekt hier en daar misverstand. Men denkt dan aan humaan in de betekenis van zachtmoedig, of aan humanitair, dat menslievend is. Men maakt dan van het humanisme zo iets als een zachtmoedige mensenliefde met een bijsmaak van halfzachtheid. Die woorden zijn wel familie van elkaar, maar niet van dezelfde betekenis. Wie zou van mening zijn dat de Romeinen rooms waren en een deelnemer aan een protestvergadering een protestant is?

De menselijke waardigheid

Een ander misverstand is, dat men bij het woord humanist denkt aan iemand, die alleen maar studeert in Griekse en Latijnse boeken, iemand die eigenlijk thuis hoort in de 14e en 15e eeuw, zoals de geschiedenis ons heeft geleerd. Niets is minder waar! Want wanneer wij ons als humanisten bezig houden met de vraag naar de verhouding van humanisme en christendom, of met de vraag hoe het humanisme staat tegenover het leven, pessimistisch of optimistisch, en tegenover ras en nationaliteit b.v., dan zijn dat bijzonder **actuele** vragen, die in de moderne wereld thuis horen en niet in die van 500 jaren geleden. En zelfs in die verre tijd ging het de humanisten niet alleen om ijverige studie van oude schrijvers. Het betrof ook toen, net als nú, iets dat heel oud is, ouder dan het christendom, én heel modern: het eeuwig verlangen van de mens naar het ideale mensbeeld, de idee van de menselijke waardigheid, van de mens als geestelijk en zedelijk wezen. Dat vinden wij reeds bij de oude Grieken en het werd door hun dichter Menander op eenvoudige en onnavolgbare wijze uitgedrukt in de ene versregel: „Hoe schoon is de mens als hij waarlijk mens is.” En het betrof ook toen, evenals nu, de liefde voor het begrip **humanitas**. Dat woord duidt vanouds alle eigenschappen aan, die de mens tot mens maken, omdat ze hem onderscheiden van het dier en van de barbaarse mens, welke geen respect kent voor zedelijke waarden en voor cultuur.

Besef van goed en kwaad

Vanzelfsprekend heeft het moderne humanisme zijn eigen karakter. Een kenmerk is, dat het alles beziet van de vrijdenkende mens uit, niet onderworpen aan een gezag van „buitenaf”. Maar wat het nooit prijsgeeft is de intuïtieve zekerheid van het onderscheid tussen goed en kwaad. Hoezeer men de mens ook ziet als wetgever van zich zelf, het besef van goed en kwaad staat gebiedend in zijn leven en wordt door hem aanvaard. Zo niet, dan treedt men buiten de grenzen van het humanisme. De humanist blijft de mens zien als zedelijk wezen, met rede en geweten begaafd. In de erkenning van zedelijke waarden en gedragsregels staat de humanist náást de christen en tegenover hem, die in de mens slechts een vorm ziet van vlees en bloed, een dier, zoals het nationaal-socialisme deed. Als we echter vragen naar de oorsprong van deze waarden en gedragsregels, dan lopen de wegen van humanist en christen uiteen. Het christendom heeft van buitenstaanders dikwijls kritiek te horen gekregen op zijn verklaring van het bestaan van het kwade in de wereld. Wij humanisten doen beter ons te bezinnen op de verklaring van het bestaan van het goede.

De humanistische idee van het goede

Kan de humanist van „goed” spreken als hij geen stem

In deze tijd, nu er in ons land sprake van is de antithese tussen verschillende groepen op te ruimen, doet zich als vanzelfsprekend de wenselijkheid voor om enkele problemen opnieuw onder de ogen te zien. Dit gezonde verschijnsel wijst er op, dat de critische zin niet dood is. Het is zeer lofwaardig, als de verschillende stromingen daar, waar dit maar enigszins mogelijk is, in de praktijk der levensgemeenschap de handen in elkaar slaan, maar het is daarbij niet aan te bevelen, de critische zin te doden of in slaap te wiegen. Juist wanneer men royaal de tegenstellingen erkent en desniettemin bereid is zover mogelijk samen te gaan en samen te werken, geeft men metterdaad het bewijs op een hoger geestelijk niveau te staan.

De Vrijzinnigen en de Mens

De tijd is voorbij, dat men zonder bijgedachte de begrippen „humanistisch” en „christelijk” kon combineren, zoals men vroeger wel spontaan deed in sommige kringen. Nu is men in dit opzicht veel meer argwanend. Dit schijnt op het eerste gezicht in strijd met het huidige streven om de antithese te overwinnen. Men bedenke echter, dat het theologisch leven niet heeft stilgestaan en dat zich onder de vrijzinnigen een opmerkelijk snelle verschuiving naar „rechts” heeft voltrokken. In de theologische praktijk komt dit, wat de kern betreft, wel hierop neer, dat het rationalistisch optimisme ten aanzien van de mens plaats maakte voor het ernstig streven tot een dieper mensbeschouwing te komen, die de mens onmiddellijk tegenover de heiligheid Gods plaatst. Het zoetelijk optimisme is er af en dat is een grote winst, in overeenstemming ook met de bittere ervaringen van de laatste oorlog.

Voor mijn gevoel neigt men in vrijzinnige kringen echter te veel naar een orthodoxie, die het vrijzinnig beginsel uitsluit. Er doet hier veel kunstmatig aan. De krachtige, vrije stroom van het Evangelie wordt te sterk ingeperkt, het Evangelie, dat zoveel schakeringen in het vrijzinnig christendom vermocht samen te binden.

Waar dat zo is, neigt men meer tot negatieve critiek en groter exclusivisme ten aanzien van het humanisme. Het samengaan van humanisme en christendom zal men dan

verneemt van „buitenaf”? Wat gebeurt er wanneer hetgeen wij „goed” noemen, wordt afgeleid van onze menselijke belevingen, van wat we in de geschiedenis en om ons heen waarnemen en dus niet uit komt buiten of boven ons menselijke dagelijks leven? Wat gebeurt er, als wij persoonlijk of als volk, of natie, ras of zelfs mensheid, bij de verklaring van het bestaan van het goede binnen de kring blijven van de menselijke praktijk? Dan kan „goed” niets anders betekenen dan nuttig of datgene, wat lust vermeerderd, moeite en onlust vermindert. En dat is iets anders dan „goed”, dan dat, wat wij intuïtief zeker als goed erkennen. Goed is, wat mijn maatschappelijke klasse van dienst is, zei menig 19e eeuwse marxist, goed is, wat ons volk profijt oplevert, zei de nationaal-socialist. En met dat al verschrompelde het gevoel voor het goede en heerste al meer het kwaad. Want de woorden goed en kwaad verliezen hun zin, wanneer wij, in strijd met wat ieder intuïtief onomstotelijk als een zekerheid in zich draagt, de betekenis van die woorden gaan bepalen al naar de ondervinding, die we met de mensen en met ons zelf hebben opgedaan. Het humanisme moet de mens op een of andere manier te boven en te buiten gaan. Het moet erkennen, dat in de mens de idee leeft van iets dat het menselijk bestaan overschrijdt: de idee van het goede.

Het richtsnoer voor ons geestelijk handelen

De aanvaarding hiervan hoeft helemaal niet te leiden tot

ook niet dáár moeten zoeken, doch bij het christendom, dat uitsluitend zich buigt voor de geest en de waarheid van het Evangelie afgezien van elke formulering in engere zin. Dit is het Evangelie, dat het diepst menselijke aangrijpt en activeert.

Waar wederzijds respect gedijt

Het christendom, dat het diepst menselijke in het Evangelie op de voorgrond plaatst, zal gaarne met het humanisme, dat immers eveneens het diepste van het menselijk wezen centraal stelt, samengaan. Dat de een zich christen noemt, het Evangelie van Christus als richtsnoer neemt en kerkelijke belangstelling toont, terwijl de ander de grote betekenis van het Evangelie niet zal onderschatten, maar dit metterdaad toch „slechts” als één der belangrijkste bronnen beschouwt en hij kerkelijk niet geïnteresseerd is, zal geen afbreuk doen aan het erkennen van hun geestelijke verwantschap. Zelfs zal het, als het humanisme blijk geeft van een tegelijk vaste en bewogen menselijkheid, voor de evangelische christen (in bovenbedoelde zin) weinig uitmaken, dat het humanisme gedragen wordt door religieuze en niet-religieuze personen.

De humanist, die cultureel bewustzijn heeft, weet maar al te goed, hoezeer de Westerse waarachtige cultuur mede van Christus' geest doortrokken is en hij heeft daarvoor een diepe eerbied. De evangelische christen heeft alle respect voor de machtige humanistische inwerking op die zelfde cultuur. Zo kunnen beiden cultureel samengaan.

Het christendom, dat zich vastlegt op „schrift en belijdenis” moet krachtens zijn aard het humanisme afwijzen, hoeveel goeds het van „menselijk” standpunt bezien wellicht daarin onderkent. Het humanisme, dat zich krachtens zijn aard slechts vastlegt op de mens en zijn innerlijke waarden, zal in dit opzicht geenszins de antithese loochenen. Het stelt zich echter op het standpunt, dat men de antithese dáár moet opruimen, waar zij fictief is of ontstaan uit misverstand. Waar zij te recht aanwezig is, kan men slechts een beroep doen op een algemeen menselijke welwillendheid, die de humanisten van hun kant niet zullen veronachtzamen.

H. AALBERS.

de gedachte van één vast, eeuwig en absoluut goed, tot onveranderlijke gedrageregels, die eens en voor al zouden zijn voorgeschreven. Wij zijn te zeer overtuigd, dat elke bepaalde gedragsregel afhankelijk is van de tijd en de plaats van ons leven. De humanist staat afwijzend, wanneer in een bepaalde tijd de een of andere gedragsregel aanspraak maakt op eeuwigheid. Maar daarmee geeft hij de idee van het goede als iets dat de mens als natuurlijk wezen te buiten gaat, niet prijs. Omdat voor ons geen einddoel of hoogste goed in een vastomlijnde vorm te denken of onder woorden is te brengen, daarom is ons zedelijk handelen niet zonder richting! Want als het goede wordt aangewezen, wisselt naar tijd en plaats, maar het ligt in het wezen van de mens, dat hij niet kan nalaten telkens weer het goede aan te wijzen zonder daarbij op zich zelf te wijzen. En elke keer, als wij oordelen over de daden van onszelf of van anderen wordt dit zedelijk oordeel als absoluut gevoeld en dat wil zeggen: de humanist grijpt hier boven de mens uit. Hier zijn we gekomen op het punt, waarop de mens niet meer in volle omvang zich zijn eigen wetten stelt, maar zich onderwerpt aan een innerlijke ervaring, een innerlijke zekerheid, waarnaar hij zich blijft richten inzake het goed en het kwaad. Wat deze tijd van node heeft is de levendigheid van dit besef bij allen die zich humanisten noemen.

(naar de rede van den voorzitter van het Verbond op 17 Februari 1946 te Amsterdam uitgesproken.)

In de spiegel van de pers

De oprichting van het Humanistisch Verbond is niet onopgemerkt gebleven in Nederland. Voor- en tegenstander heeft het in het geweer geroepen. Reeds blijkt dat het Verbond vorm geeft aan wat leeft in ons volk en dat de positie van dat volksdeel duidelijk in het licht komt te staan.

In *Vrij Nederland* erkent Ds. Kuiper, in *Tijd en Taak* Ds. Ruitenberg, dat het een vooruitgang betekent wanneer de buitenkerkelijken zich op een hechte humanistische basis gaan organiseren om mede de geestelijke kracht van ons volk te versterken. Zij zien in ons een bondgenoot en een principiële tegenstander, een kenschetsing van de toestand, die naar onze mening juist is. *Het Limburgs Dagblad*, dat uitvoerig over het humanisme schreef, pleit voor een scheiding van de begrippen christendom en humanisme. De oude katholieke traditie getrouw, die immers zovele schone elementen van het humanisme als een goddelijke gave in zich heeft opgenomen, noemt het al wat christen-humanisme zou kunnen heten, liefst catholicisme. Het verweert zich tegen de gedachte van Menno ter Braak, dat het christendom door de loop der eeuwen tenslotte een christelijke mentaliteit is geworden, die onze Europese beschaving heeft doortrokken, een humane mentaliteit. Daartegen stelt het pertinent en krachtig het christendom als godsdienst, als geloof en leer, dat bijbel, dogma en kerk omvat.

Daarentegen staat de waardering van *het Fries Dagblad* op lager peil, wanneer het nl. schrijft dat het Humanistisch Verbond zich bewust keert zich het christendom, en beoogt, dat dit geloof heeft afgedaan. Hier is, hoe vreemd het ook mag klinken, de wens de vader van de gedachte. Want ten eerste bestaat er geen enkele uitlating van het Verbond, die het Fries Dagblad in staat stelt zoiets te beweren, en ten tweede is het gemakkelijker ons voor bekrompen te doen doorgaan, dan zich principieel met het levende humanisme te meten. Geen zinnig humanist is zo dwaas het christendom voor afgedaan te beschouwen, omdat 't voor hemzelf geen waarheid is. En het gaat in het Humanistisch Verbond niet om strijd tegen het christendom maar om verdieping en verbreiding van het humanisme. Dat is wat anders en wat belangrijkers! Het humanisme gaat er ook niet van uit, zoals dit dagblad meent, dat de mens de maat aller dingen is. De rede van onze voorzitter, afgedrukt in dit nummer, geeft op dit punt duidelijk bescheid. Hier zit nog iets anders aan vast. Wij, humanisten, waarderen in de christenen dat zij leven uit een diepgewortelde overtuiging omtrent het leven, de mens, de werkelijkheid. Omgekeerd echter ontbreekt bij vele christenen deze waardering voor de humanist. Met hem gaat het regelrecht naar de onmenselijkheid van het leven, of, zoals de Zeister groep der oorspronkelijk tot de C. H. Unie behorenden schrijft: „De mens die God loslaat, laat ook zich zelf los en wordt een beest.”

Dat moet de humanist zich laten gezeggen! En onduidelijk zou zijn, wanneer hij uitriep: „Wie heden nog in God gelooft, is gelijk het onredelijke dier.” Inderdaad, onduidelijk vinden wij, humanisten, zulk een uitroep, maar ook de uiting, dat de mens, die zonder god geestelijk en zedelijk leeft, een beest wordt. Wat dat betreft is menig christen nog even beperkt van denken als menig atheïst uit de vorige eeuw. En het dwaze is, dat, getuige *het Fries Dagblad*, men ons tot die atheïst wil terugbrengen. Om daarmee de scheiding der geesten op onzuivere basis te stellen, met tot enig doel elke aanraking en samenwerking tot heil van ons volk te belemmeren, elk zindelijk oordelen en denken onmogelijk te maken. Aan de bekrompenheid echter die ons aan haar zelf gelijk wil maken, ontkomen wij vanzelf indien wij in positieve zin humanist zijn, d.w.z. de rijkdom van het humanisme voor onze geest en ons gemoed steeds meer tot ons bezit maken.

B. C.

Onze plaats

Bij een nieuwe organisatie als het Humanistisch Verbond rijzen bij de buitenstaanders voortdurend vragen over de positie die men er denkt in te nemen naast en tussen de reeds bestaande organisaties en stromingen. Immers, hoe duidelijk de te volgen lijn de leiding van een dergelijke beweging ook voor ogen staat, de buitenstaanders beschikken in de aanvang niet over voldoende gegevens om zich daar een oordeel over te vormen en verdiepen zich zodoende in gissingen die soms juist, maar dikwijls ook geheel verkeerd zijn.

Zo wist een der provinciale kranten reeds direct na de oprichting van het Verbond te vermelden dat een fusie met de *Dageraad* werd nagestreefd. Ziehier een van die veronderstellingen, waarvan de ingewijde zich afvraagt waarop zoiets eigenlijk berust. Het moet wel zijn op een uitlating tijdens het oprichtingscongres, waarbij gezegd werd, dat overwogen diende te worden, in hoeverre samenwerking of zelfs samensmelting met bestaande organisaties mogelijk is. In dit verband werd dan gewezen op de *Dageraad* en de Stichting voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag, maar ook op organen als de Volks-Universiteiten, de Maatschappij tot Nut van het Algemeen en vele dergelijke instellingen. Voor de ingewijde was het duidelijk, dat voorzover samensmelting overwogen diende te worden, deze formule betrekking had op de Stichting voor Maatschappelijk Werk, terwijl t.a.v. de *Dageraad* voorshands slechts over een lossere contact gedacht moest worden. Immers het zou geen zin gehad hebben het Verbond op te richten naast de *Dageraad*, indien men terstond weer in de *Dageraad* wenste op te gaan.

Het valt niet te ontkennen dat er een verschil bestaat tussen de taak die het Verbond zich gesteld heeft en de traditie van de *Dageraad*. Terwijl deze laatste sterk de

nadruk legde op de bestrijding van de godsdienst, stelt het Verbond zich ten doel een centrum van bezinning en bezieling te worden voor het onkerkelijk volksdeel. Ongetwijfeld zullen vele leden van de *Dageraad* datzelfde wensen en zij hebben daaruit dikwijls reeds de consequentie getrokken door lid te worden van het Verbond. Maar dit maakt ook duidelijk dat voorlopig deze beide organisaties een eigen taak hebben te vervullen en wanneer men het hoofdartikel in de *Vrijdenker* van 16 Maart opslaat, zal men zien dat men van *Dageraad*s zijde daar evenzo over denkt.

Dit sluit natuurlijk niet uit dat men rekening kan houden met de praktische belangen van verwante organisaties, bijvoorbeeld ten aanzien van het vaststellen van vergaderingsdata. Maar vooralsnog bestaat er een niet te miskennen verschil in klimaat, om dat woord nog weer eens te gebruiken, tussen de tradities van de *Dageraad* en de bedoelingen van het Verbond.

Wanneer men over samenstelling spreekt, dan ligt het veel meer voor de hand te denken aan de *Stichting voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag*. In een bespreking die Zaterdag 6 April heeft plaats gehad tussen vertegenwoordigers van beide organisaties, is deze kwestie openhartig besproken en enkele misverstanden, die bij de Stichting gerezen bleken omtrent onze opvattingen, konden met een paar woorden volledig worden opgehelderd. Het zou ons verwonderen indien de daar overwogen plannen niet binnen afzienbare tijd tot werkelijkheid werden. In elk geval zullen wij goed doen het werk van de Stichting naar beste krachten te steunen. Een humanisme dat zich zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid niet bewust is, schiet te kort in de taak die het huidige tijdsgewricht meebrengt.

J. P. VAN PRAAG.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

Afdelingen en manifestaties.

Op Zondag 17 Maart werd de eerste afdeling opgericht, nl. *Rotterdam*. Het voorlopig bestuur bestaat uit J. W. G. Lensink, voorzitter, Dr. G. W. Huygens, Molenlei 27, secretaris en P. J. van Albada, penningmeester.

Op 7 April werd een manifestatie-bijeenkomst in „Ons Huis” gehouden. De belangstelling overtrof niet de verwachtingen, maar de aanwezigen volgden met zeer grote aandacht de toespraken van Dr. G. W. Huygens en Dr. J. P. van Praag, die resp. spraken over de ontwikkeling van het Humanisme en over beginsel en doel van het Humanistisch Verbond.

Als schakel tussen beide sprekers droeg de Heer J. J. van Elsäcker onder grote aandacht een tweetal gedichten voor.

Een flink getal leden kon worden ingeschreven. Zeer binnenkort zullen zij bijeengeroepen worden, teneinde een definitief afdelingsbestuur te kiezen en het afdelingswerk te bespreken.

In *Gouda* werd op 24 Maart een manifestatie-vergadering gehouden, waar Dr. J. P. van Praag een heldere uiteenzetting gaf van beginsel en doel van het Humanistisch Verbond. Het kleine comité, dat deze vergadering op uitstekende wijze had voorbereid, zag zijn werk beloond door een grote toewas van leden. Na afloop van de manifestatie werd besloten tot oprichting van de afdeling *Gouda*. Tot Voorzitter werd de Heer P. J. Becker gekozen. Het secretariaat berust bij den Heer H. J. Barnard, Gravin Beatrixstraat 10.

Wij zijn er van overtuigd, dat in *Gouda* veel goeds tot stand zal worden gebracht.

In *den Haag* werd op 24 Maart een manifestatie gehouden, waar de Heren A. L. Constande en Dr. G. Stuiveling voor een groot gehoor spraken. De manifestatie werd opgeluisterd door muziek van het Hoek's Strijktrio en declamatie door Piet van der Meulen.

Op 29 April, des avonds, zal de oprichtingsvergadering gehouden worden in het Volksgebouw. Het secretariaat van het Voorlopig Comité berust bij Mevrouw A. Treurniet—Wiersma, van Zeggelaan 354.

Zondag 7 April hield *Arnhem* zijn manifestatievergadering, die geleid door den Heer J. L. van Tricht, bezocht werd door $\pm$ 250 mensen. Deze niet verwachte grote opkomst belooft voor de Afdeling *Arnhem*

het beste. Na een korte declamatie van R. Beumer zette Drs. H. Bongers, Secretaris van het Hoofdbestuur, in een helder en met aandacht gevolgd betoog uiteen welke plaats het Humanisme in onze tijd inneemt. Dr. J. C. Brandt Corstius behandelde daarna in een boeiende toespraak de vraag waarom de oprichting van het Humanistisch Verbond noodzakelijk was. Aan het slot werd een groot aantal nieuwe leden ingeschreven. Er zijn er nu reeds bijna 100. Een schaalcollecte bracht f 42.25 op. Het zal daar in *Arnhem* wel voor elkaar komen! Het secretariaat van het voorlopig comité is bij R. Beumer, Joz. Israëlslaan 85.

In *Hengelo* vond 14 April een manifestatie plaats. Een verslag hiervan is nog niet in ons bezit. Het secretariaat van het voorlopig comité berust bij Mevrouw E. G. van der Straaten, Annastraat 4.

Ook in *Groningen* zit men niet stil! Op 28 April wordt er een manifestatie-vergadering gehouden. Het secretariaat van het voorlopig comité berust bij Mevrouw T. J. Cox, Star Numanstraat 23.

Vrijwillige bijdragen (2e verantwoording)

J. B. T. te A. f 10.—; door bemiddeling van J. R. te H. f 90.—; C. P. te A. f 12.—; Chr. B. te A. f 100.—; G. P. de N. te A. f 100.—; C. R. te Vl. f 6.—; door bemiddeling van en van A. T. en A. T.—W. te 's-Gr. f 25.—; W. de J. te D. f 10.—.

Wie weet het?

J. L. Staphorst, Soutmanstraat 6 heeft zich opgegeven als lid, plaatsnaam echter onbekend. Wie helpt ons daaraan?

Literatuur:

H. Kraemer: Kerk en Humanisme.
T. J. C. Gerritsen: De toekomst en het Humanisme.
C. Burger: Christendom en Humanisme.

Centraal Bureau

Het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond is gevestigd Weerdsingel O.Z. 80 — Utrecht. Postgiro 304960 t. n. v. F. van den Berkhof, Utrecht.
Alle brieven, ook voor het Hoofdbestuur, gelieve men aan dit adres te richten.